

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากสมมติฐานหลัก “ลักษณะกายภาพ ลักษณะการจัดแสดง และวิธีการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อกลุ่มอายุผู้ใช้อาคาร ส่งผลต่อการตอบสนองการใช้งานของศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย” จากสมมติฐานดังกล่าว สามารถสรุปประเด็นการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

8.1 สรุปผลการวิจัย

8.2 อภิปรายผล

8.3 การนำไปใช้

8.4 ข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐาน โดยองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้จะต้องมีพื้นที่จัดแสดง และสื่อแสดงที่สอดคล้องกับช่วงอายุของผู้ใช้บริการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ช่วงอายุ คือ วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ โดยหลักสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบอาคารประเภทศูนย์การเรียนรู้สามารถสรุปได้ 4 ประเด็น (รายละเอียดในบทที่ 6) ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องในการออกแบบ

(1.1) สถานที่ตั้ง

(1.2) ระบบการจราจรขนส่งบริเวณที่ตั้ง

(1.3) ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

(1.4) ลักษณะผู้ให้บริการ

2) แนวทางในการออกแบบอาคาร

(2.1) ลักษณะรูปทรงอาคาร

(2.2) ลักษณะรูปด้านอาคาร

(2.3) ลักษณะสีของอาคาร

(2.4) ประเภท และความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้งานภายในอาคาร

- (2.5) การสัณฐานภายในอาคาร ที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการ
- (2.6) ขนาดของพื้นที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้
- (2.7) พื้นที่ทำกิจกรรมเสริม
- (2.8) บรรยากาศภายในพื้นที่การเรียนรู้
- 3) แนวทางในการจัดแสดง
 - (3.1) ประเภทสื่อในการจัดแสดง
 - (3.2) ประเภทเนื้อหาในการจัดแสดง
- 4) แนวทางการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย
 - (4.1) ลักษณะองค์การในการบริหาร
 - (4.2) แผนงานในการจัดกิจกรรม
 - (4.3) งบประมาณและค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน

8.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากกระบวนการวิจัยศึกษาพบว่า กรณีศึกษาอาคารประเภทศูนย์การเรียนรู้ประเภทนี้มีจำนวนค่อนข้างที่จะจำกัด โดยเฉพาะในประเทศไทยที่เพิ่งเริ่มให้มีการจัดตั้งอาคารที่มีการใช้หลักแนวคิดในการออกแบบเช่นนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องดูแนวทางกรณีศึกษาในต่างประเทศควบคู่กันไป ด้วย ประกอบกับการที่ผู้วิจัยไม่ได้ไปศึกษาในสถานที่จริง จึงต้องอาศัยข้อมูลทุติยภูมิในการเก็บข้อมูล โดยค้นคว้าจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต และเอกสารต่างๆ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยไปใช้งาน ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาจึงอาจไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร

ข้อมูลด้านมรดกทางวัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีจำนวนมาก และสะสมมาเป็นเวลานาน ประกอบกับระยะเวลาอันจำกัดในการทำวิจัย ทำให้ข้อมูลที่ได้มาอาจจะยังไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร รวมไปถึงปัญหาของการขอข้อมูล การติดต่อขอสัมภาษณ์ที่ค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากเป็นบุคคลในตำแหน่งสำคัญ โดยเฉพาะในภาคเอกชนที่ไม่ให้ความร่วมมือในการขอข้อมูลมากนัก ข้อมูลการทำวิจัยจึงอาจไม่ครบถ้วน

8.3 การนำไปใช้

จากการวิจัยแนวทางการออกแบบศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ พบว่า สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการจริง ซึ่ง

ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยสามารถจำแนกประโยชน์ที่ตามมาภายหลังจากการก่อตั้งอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ได้ดังนี้

1) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชื่อเสียงของประเทศชาติ เนื่องจากอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย เปรียบเสมือนตัวแทนประเทศที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคุณค่าวิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมไทย ทำให้บุคคลภายนอก และชาวต่างชาติ รับรู้และเล็งเห็นคุณค่า

2) ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย เนื่องจากอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ที่คนไทย และบุคคลภายนอกได้เรียนรู้ในวัฒนธรรมไทย และเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

3) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในบริเวณพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เนื่องจากปัจจุบันชุมชนเก่าแกในบริเวณนั้นขาดแคลนผู้สืบทอดงานฝีมือ และผลิตภัณฑ์ที่ทำภายในครัวเรือน เช่น ชุมชนบ้านบาตร ชุมชนถนนตีทอง ชุมชนชิงช้า ดังนั้นอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย จึงเป็นส่วนกลางในการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยระหว่างคนที่อาศัยในชุมชนกับผู้ให้บริการ ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการถ่ายทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยในพื้นที่ นอกจากนี้ยังเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และเป็นพื้นที่กลางในการจัดกิจกรรมสำคัญ เป็นสถานที่พักผ่อนของคนในชุมชน

4) ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยนักออกแบบ ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาและวัฒนธรรมของรัฐบาล ที่สามารถใช้ผลการวิจัย และศึกษาตัวอย่างจากอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ในการนำไปพัฒนาให้ดีขึ้นในอนาคต

8.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการศึกษาต่อในอนาคต

จากการศึกษาโดยการทบทวนวรรณกรรม ตัวอย่างกรณีศึกษา การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกต และการทดลองออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ โดยสามารถรวบรวมข้อเสนอแนะได้ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะจากผู้ประเมิน
- 2) ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

8.4.1 ข้อเสนอแนะจากผู้ประเมิน

จากการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ จากแนวทางการออกแบบและบริหารจัดการที่กำหนดนั้น ข้อเสนอแนะโดยรวมพบว่า โครงการศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ทดลองออกแบบโดยใช้แนวทางการออกแบบที่กำหนด มีความเหมาะสมดี ทั้งความครอบคลุมในการแก้ปัญหา การกำหนดพื้นที่จัดกิจกรรม การกำหนดสื่อที่ใช้ในการเรียน และการบริหารจัดการ หน้าที่ของอาคารได้ตรงตามความต้องการของสังคม และยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง อีกทั้งรูปแบบและการจัดวางอาคารมีความเหมาะสมกับการใช้งาน และได้มาตรฐาน

ส่วนเนื้อหาของข้อเสนอแนะที่มีความไม่เหมาะสม โดยมากกล่าวถึงงานระบบภายในอาคารที่ควรมีระบบที่ป้องกันคุณภาพของวัตถุจัดแสดง เช่น แสง ความชื้น มิให้เสื่อมเสีย เนื่องจากวัสดุบางชิ้นเป็นวัสดุจริง ที่อาจต้องการการป้องกันเป็นพิเศษ แต่เนื่องจากผู้วิจัยต้องการกำหนดแนวทาง และกระบวนการนำแนวทางที่กำหนดมาออกแบบ เพื่อทำให้เกิดเป็นมาตรฐานหัวใจหลักในการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้ เพื่อนำไปศึกษา และขยายต่อไปในอนาคต ส่วนรายละเอียดเรื่องอื่น ๆ ก็ขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบอาคาร ผู้ประกอบการ หรือลักษณะโดยรอบของสถานที่ตั้ง อีกทั้งในส่วนของการบริหารจัดการที่กำหนด ก็ขึ้นอยู่กับการวางแผนที่ต้องได้รับการประสานงานจากทั้งภาครัฐ และเอกชน หรือขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรที่สนใจ นอกจากนี้แนวทาง และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ทั้งในด้านเทคนิค และวิธีการในการออกแบบก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโครงการเช่นกัน

8.4.2 ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบ

จากการสอบถามผู้ให้บริการและผู้บริหารพบว่า อาคารประเภทนี้ควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับผู้ให้บริการ โดยเฉพาะเยาวชน เนื่องจากบุคคลในช่วงนี้ควรได้รับการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมไทย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ดังนั้นสภาพอาคาร สื่อ และเนื้อหาในการเรียนรู้ควรมีลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นที่จะเรียนรู้ แต่จากการสำรวจอาคารในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์พบว่า มีลักษณะอาคารที่ไม่ดึงดูด สื่อที่เน้นไปทางประเภทที่ไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ และบรรยากาศที่ไม่น่าเข้า ดังนั้นเห็นได้ว่าอาคารเหล่านั้นไม่ค่อยมีผู้ให้บริการประเภทเยาวชนเข้าไป จะเข้าไปก็ต้องเมื่อโรงเรียนพาไปทัศนศึกษา โดย

บรรยากาศภายในแหล่งเรียนรู้ควรอบอุ่นไปด้วยกลิ่นไอของความเป็นไทย แต่ในขณะเดียวกันก็ควรที่จะมีบรรยากาศที่ทันสมัยเข้าไปแทรกด้วยเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้พื้นที่ภายในอาคารควรมีพื้นที่ทำกิจกรรมระหว่างผู้ให้บริการ และชุมชนข้างเคียง เพื่อเป็นสื่อกลางในการพบปะและถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ในคนรุ่นหลังได้รับรู้ เนื่องจากปัจจุบันชุมชน หรือครัวเรือนที่สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์มีน้อยลงทุกวัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสืบทอด นอกจากนี้สามารถนำแนวทางการออกแบบศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคารประเภทศูนย์การเรียนรู้ด้านอื่นได้เช่นกัน

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่มีปัญหาการบริหารจัดการในเรื่องขององค์กร เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการทำงานขององค์กรภาครัฐบาล จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่คล่องตัว และงบประมาณในการบริหารจัดการ แต่ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นมรดกของชาติ ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการบริหารจัดการ และการลงทุนสูง จึงจะสามารถตอบสนองเจตนารมณ์ และแนวคิดขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการ เจ้าของโครงการหรือผู้ลงทุน ควรเป็นภาครัฐที่มีรูปแบบอิสระ หรือเอกชนที่ไม่หวังผลกำไร ซึ่งจากการทำวิจัยสามารถแยกปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

(1) องค์กรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยในพื้นที่รัตนโกสินทร์ ควรมีหลากหลายองค์กร เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์และบูรณาการอัน ได้แก่ ด้านสถาปัตยกรรม ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา สังคมศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรม จึงจะทำให้อาคารนี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมภายในอาคารในรูปแบบที่ทันสมัยและหลากหลาย ได้แก่ อินเทอร์เน็ต แผ่นพับ โทรทัศน์ วิทยูเป็นต้น

(3) ควรมีการจัดกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อดึงดูดการเข้ามาใช้บริการ และทำให้อาคารหยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา

(4) ควรมีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ ทั้งที่มีรูปแบบจัดตั้ง และไม่จัดตั้ง เพื่อชวนกันประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้

(5) ควรมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษานอกห้องเรียนที่เชื่อมกันระหว่างสถาบันการศึกษา และศูนย์การเรียนรู้ โดยมีความต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ หรืออาสาสมัครที่สามารถพาชมศูนย์การเรียนรู้และสถานที่สำคัญในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ เพราะนอกจากเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมแบบปากต่อปากแล้ว ยังสามารถทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ที่ดี แล้วยังสามารถลดค่าใช้จ่ายภายในศูนย์การเรียนรู้

(6) นโยบายและการสนับสนุนของภาครัฐบาล ควรให้การสนับสนุนการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ไทย อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม

(7) การสนับสนุนของภาคเอกชน ที่อยู่ในรูปแบบมูลนิธิเพื่อสังคม ที่ไม่หวังผลกำไร

จำนักรหอสมุด